

CİNAYƏT YOLU İLƏ ƏLDƏ EDİLMİŞ ƏMLAKIN LEQALLAŞDIRILMASI VƏ XÜSUSİ MÜSADİRƏNİN TƏTBİQİ

Açar sözlər: xüsusi müsadirə, qanunsuz gəlir, cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlak, leqallaşdırma, qanun, konvensiya.

Ключевые слова: специальная конфискация, незаконный доход, имущество, полученное преступным путем, легализация, закон, конвенция.

Key words: special confiscation, illegal income, property obtained through crime, legalization, law, convention.

Mütəşəkkil cinayətkarlığın, kibercinayətkarlığın getdikcə geniş yayıldığı müasir şəraitdə cinayətkarlığa qarşı mübarizə siyasəti dövlətlərdən bu neqativ sosial təzahürün vəziyyətinin, dinamikası və quruluşunda baş verən yeni meyillərin, kəmiyyət və keyfiyyət dəyişikliklərinin nəzərə alınmasını tələb edir. Son illərdə bu sahədə yaranan yeni təhlükəli meyillər sırasında korrupsiya ilə yanaşı, cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması əməlləri xüsusi yer tutur. Onu da qeyd etmək ki, gəlirlərin gizlədilməsi fenomeninin tarixi xeyli qədim olsa da, bu növ ictimai təhlükəli əməllərə görə cinayət məsuliyyətinin müəyyən edilməsinin tarixi uzaq keçmişlərə gedib çıxmır. Milli qanunvericiliklər səviyyəsində onunla mübarizənin hüquqi bazasının formalaşması ötən əsrin 70-ci illərində Amerika Birləşmiş Ştatlarında “Bank sirri haqqında” Qanunun qəbul edilməsi ilə başlanmışdır. ABŞ Prezidenti yanında Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə Komissiyasının rəyinə görə (1984-cü il), çirkli pulların yuyulması gəlirlərin mövcudluğunun, qeyri-qanuni mənşəyinin və ya sui-istifadəsinin gizlədilməsi və sonradan gəlirlərin qanuni mənşəli görünməsi üçün maskalanması prosesidir. Beynəlxalq səviyyədə bu növ əməllər ilə hüquqi mübarizənin tarixi isə “Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında” BMT-nin 1988-ci il tarixli Konvensiyasının qəbul edilməsi ilə başlanır.

İlk əvvəldə çirkli pulların yuyulması kimi

adlandırılmış cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması əməlləri cinayət törətmiş şəxslərin kriminal əməllərinə görə məsuliyyətdən gizlənmək və vergini ödəməkdən yayınmaq istəklərindən irəli gəlmişdir [3, s. 48]. ABŞ-da cinayətkar dəstənin başçısı Al Kapone alkoqol satışı, reket hərəkətləri və digər cinayətlər vasitəsilə əldə etdiyi pullara görə vergidən yayınmaq və gələcəkdə həmin pullardan daha sərbəst istifadə etmək imkanı qazanmaq məqsədilə çamaşırxanalar açmış, onların kassasına cinayət yolu ilə əldə etdiyi pulları ödəmiş və bu yol ilə qeyri-qanuni gəlirlərinə qanuni gəlir görünüşünü yaratmışdır. Elə buna görə bəhs etdiyimiz əməllər vaxtilə tarixdə çirkli pulların yuyulması adını almışdır. Hüquq ədəbiyyatında hələ qədim Afınada bu kimi faktlara rast gəlinədiyi göstərilir. Belə ki, malların ixracına və idxalına 2% vergi tətbiq edildikdən sonra ölkənin tacirləri vergini ödəməkdən yayınmaq üçün qonşu adalara mal daşımağa və bu yol ilə rüsumsuz ticarət həyata keçirməyə başlamışdılar [4].

Vətəndaşların qanunsuz vəsaitləri çoxaldıqca onların təhlükəsizliyini təmin etmək ehtiyacı yaranmışdır. Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması əməlləri müasir dünyanın ən böyük kriminal bizneslərindən biri sayılır. Müxtəlif mənbələrdə çirkli pulların yuyulmasının həcmi fərqli göstərilir. Ekspertlər tərəfindən onun miqyası yüz milyardlarla ABŞ dolları səviyyəsində qiymətləndirilir. Beynəlxalq Valyuta Fondu bu rəqəmin ümumdünya daxili

məhsulunun 2-5 faizi həcmində olduğunu qeyd edir. Qanuni dövriyyəyə cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın, pul vəsaitlərinin daxil edilməsi həm də iqtisadi fəaliyyətin həyata keçirilməsinin qanuni qaydalarını pozur, mütəşəkkil cinayətkarlığın nəzarətində olan daha təhlükəli cinayətkar fəaliyyət növlərinin, o cümlədən narkobiznes, insan alveri, silah alveri kimi ağır cinayətlərin geniş yayılmasına imkan yaradır [4].

Bu növ cinayətlər ölkənin iqtisadi sisteminin ahəngdarlığının pozulmasına, terrorizmin maliyyələşdirilməsinə, korrupsiyanın genişlənməsinə, bir sözlə, dövlətin ictimai əsaslarının devalvasiyasına gətirib çıxarır. Bu baxımdan ədəbiyyatda göstərilmiş aşağıdakı mövqeyə tamamilə haqq qazandırırıq ki, cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın şəxsin özü və ya başqa şəxslər tərəfindən leqallaşdırılmasına görə cinayət məsuliyyətinin müəyyən edilməsi bazar iqtisadiyyatı şəraitində iqtisadi sabitliyin qorunmasına, bərabər riskli investisiya mühitinin yaranmasına kömək etmiş olar, investorlar üçün bərabər şərtlərin mövcudluğuna töhfə vermiş olar, ədalətsiz rəqabətin qarşısına almağa yardım edər [7].

Bunlardan əlavə, cinayət törətmiş şəxslərin qanunsuz yolla əldə etmiş olduqları əmlaklarını leqallaşdırmağa görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmələri onların gələcəkdə həmin əmlaklardan istifadə etməklə digər hüquqazidd əməlləri törətmələrinin qarşısını almış olar. Cinayətkarlığın daha geniş arealda yayılmasının və dövlət, ictimai, o cümlədən özəl sferalara kriminal elementlərin daxil olmasının məhdudlaşdırılması xeyli dərəcədə həm də məhz bu növ ictimai təhlükəli əməllərin qarşısının alınmasından bilavasitə asılıdır. Qanunsuz yolla əldə edilmiş gəlirlərin leqallaşdırılması əslində cinayətkarlığın yüksək gəlirli və effektiv sahəyə çevrilməsinin son mərhələsidir. Təsədüfi deyildir ki, Avropa Şurasının “Cinayət fəaliyyətindən əldə edilən gəlirlərin leqallaşdırılması, aşkar olunması, götürülməsi və müsadirə edilməsi haqqında” konvensiyasında (8 noyabr 1990-cı il, Strasburq) cinayət yolu ilə əldə edilmiş gəlirlərin cinayət törətmiş şəxslərdən alınması cinayətkarlığa

qarşı istifadə olunan ən səmərəli vasitə adlandırılmışdır.

Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması əməllərini törətməkdə təqsirkar olan şəxslərin daha çox aşağıdakı məqsədləri güddüyü müəyyən edilir: 1) qeyri-qanunu sərvətin əldə edildiyi cinayət ilə əlaqənin itirilməsi; 2) qanunsuz yolla əldə olunmuş sərvətin müsadirə olunması təhlükəsinin qarşısının alınması.

Çirkli pulların yuyulması əməlləri nəticəsində ölkədən həm də intensiv şəkildə kapital axını baş verir. “Uğurlu leqallaşdırma” əməlləri cinayətkarlığın artmasını və onu təşviq edən meyillərin güclənməsini labüdləşdirir. Belə ki, qanunsuz əqdlərin real həyata yayıla bilməsi onların qanuni əqdlər ilə müqayisədə daha sərfəliliyini şərtləndirir. Lakin cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması əməllərinin kriminallaşdırılmasının başlıca məqsədi, fikrimizcə, ölkənin iqtisadi-maliyyə, təsərrüfat sisteminə böyük həcmdə nəzarətsiz pul vəsaitlərinin daxil olması ola bilməz. Çünki bu halda çirkli pullar, qanunsuz əldə olunmuş vəsaitlər istər istəməz dövlətin və onun müvafiq orqanlarının nəzarəti altına düşür və həmin qanunsuz əmlakın müəyyən hissəsi və ya hamısı vergitutma obyektinə çevrilir. Bu baxımdan cinayətkar fəaliyyət ilə əldə olunmuş pul vəsaitlərinin qanuni iqtisadiyyata integrasiyasının baş verməsinin özünü ictimai təhlükəli saymaq düzgün hesab oluna bilməz. Burada əsas məqsəd dövlətin hüquq-mühafizə orqanlarının və ədalət mühakiməsi sisteminin daha təhlükəli cinayətlər ilə mübarizədə səmərəliliyə nail olmalarıdır.

Beləliklə, qanunsuz gəlirlərin, o cümlədən cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması, əməlin kriminallaşdırılması nöqtəyi nəzərindən, böyük bir təkamül yolu keçmişdir. İlk əvvəldə bu hüquqi alətdən narkotik cinayətkarlığa qarşı mübarizə üçün istifadə olunmuşdursa, sonradan həmin kriminal əməlin əhatə dairəsinə bütün növ cinayətlərin törədilməsindən əldə olunmuş gəlirlər düşmüşdür. Azərbaycan Respublikası cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması əməlləri ilə mübarizə sahəsində beynəlxalq hüquqi

aktlara qoşulmuş, eyni zamanda, müvafiq sahəvi qanunu qəbul etmişdir. Belə ki, 10 fevral 2009-cu il tarixdə “Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında” Qanun qəbul edilmiş, həmin Qanun 30 dekabr 2022-ci il tarixdə qəbul edilmiş və 2023-cü il fevralın 1-dən qüvvəyə minmiş (Qanunun 11.1.2-ci maddəsi istisna olmaqla) “Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında” Qanun ilə ləğv edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının 7 aprel 2006-cı il tarixli 92 III QD nömrəli qanunu ilə CM-nə cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması əməlinə görə məsuliyyət nəzərdə tutan 193-1-ci maddə əlavə edilmişdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması əməlləri üzrə cinayət təqibinin əsas məqsədlərindən biri həm də cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın müsadirəsidir. Bu baxımdan ədəbiyyatda göstərilmiş bu mövqe ilə də tam həmrəylik ki, bu növ əməllər üzrə cinayət təqibinin əsas məqsədi həm də cinayətkar fəaliyyət ilə əldə olunmuş gəlirlərin müsadirəsidir [2]. 16 may 2005-ci il tarixdə “Cinayət fəaliyyətindən əldə edilən gəlirlərin leqallaşdırılmasına, axtarışına, həbsinə, müsadirəsinə və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə dair” Varşava Konvensiyası imzalanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının 7 mart 2012-ci il tarixli 314-IVQD nömrəli Qanunu ilə CM-də əmlak müsadirəsi cəzanın növləri sırasından çıxarılmış, VI Bölməyə “Xüsusi müsadirə” adlanan 15-1-ci fəsil əlavə edilmişdir. CM-nin 99-1.1-ci maddəsinə əsasən, xüsusi müsadirə cinayət-hüquqi tədbiri qanunda göstərilən əmlakın məhkəmənin yekun qərarı ilə məcburi qaydada və əvəzsiz olaraq dövlət nəfinə alınmasıdır. Şəxsin cinayət yolu ilə əldə etdiyi əmlak, habelə həmin əmlak hesabına əldə edilmiş gəlirlər (qanuni sahibinə qaytarılmalı olan əmlak və ondan əldə edilmiş gəlirlər istisna olmaqla) xüsusi müsadirənin predmet dairəsinə daxil edilmişdir.

Cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması əməllərinə görə cinayət məsuliyyəti məsələsinin həlli, adətən, predikativ cinayət ilə əlaqələndirilir. Lakin bəzi ölkələrdə ilkin cinayətə görə məsuliyyətə cəlb edilmək və ya əmlakın cinayət yolu ilə əldə olunmasını məhkəmə qərarı ilə sübut etmək tələb olunmur. Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu Avropa Şurasının “Cinayət fəaliyyətindən əldə edilən gəlirlərin leqallaşdırılmasına, axtarışına, həbsinə, müsadirəsinə və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə dair” Varşava Konvensiyasına (16 may 2005-ci il) əsasən, cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması əməllərinə görə cinayət məsuliyyətinin yaranması üçün predikativ cinayətə görə hökmün çıxarılması və ya onunla eyni zamanda hökmün çıxarılması tələb olunmur. Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına, terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə və kütləvi qırğın silahlarının yayılmasının maliyyələşdirilməsinə qarşı global maliyyə sistemini qorumaq üçün müvafiq siyasətin formalaşdırılması və yayılmasını təmin edən müstəqil hökumətlərarası qurum olan FATF təşkilatının mövqeyinə görə çirkli pulların yuyulması cinayətlərinin istintaqı zamanı ilkin cinayətə görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmək mütləq şərt deyildir.

Bəzi ölkələr əlavə məhkəmə çəkişmələrinin qarşısını almaq məqsədilə bu əmələ görə cinayət məsuliyyətinin yaranması üçün qanunvericilikdə ilkin cinayət üstündə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə hökmünün vacibliyini təsbit etmişlər. Burada milli qanunvericiliklərin fərqli cəhəti özünü ilkin cinayətlərin dairəsində göstərir. Bəzi ölkələr bu siyahıya yalnız ağır cinayətləri daxil edir, böyük ictimai

təhlükə törətməyən və ya az ağır cinayətlərin törədilməsi nəticəsində qanunsuz əmlakın əldə olunmasını kriminallaşdırmır. Bəzi ölkələrin, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə görə, istənilən cinayətin törədilməsi nəticəsində əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması cinayət məsuliyyəti yaradır. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 193-1-ci maddəsinin dizpozisiyası həmin əmələ görə məhkəmənin müstəqil yekun qərarının

olmasını mütləq hesab etmir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun “Cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması cinayətinə dair işlər üzrə məhkəmə təcrübəsi, habelə cinayət yolu ilə əldə edildiyini bilə-bilə pul vəsaitlərini və ya digər əmlakı əldə etmə, onlara sahiblik və ya onlardan istifadə etmə, yaxud sərəncam vermə cinayətinə dair bəzi məsələlər haqqında” 20 fevral 2023-cü il tarixli 6 Nəli Qərarında göstərilmişdir ki, məhkəmələr yalnız CM-in 193-1-ci maddəsi ilə təqsirləndirilən şəxslər barəsində işlərə deyil, həm də cinayət yolu ilə (o cümlədən, cinayətlərin törədilməsi ilə əlaqədar) gəlirlərin əldə edilə bilməsi ehtimalını yaradan digər (predikativ sayılan) cinayətlərə dair işlərə (məsələn, CM-in 144-1, 234.2, 234.3, 213-cü maddələri ilə irəli sürülmüş ittihamlara) baxarkən də məhkəməyədək icraat zamanı cinayət mənşəli gəlirlərin əldə edilib-edilməməsi, leqallaşdırılma üzrə hərəkətlərin, CM-in 99-1.1.1, 99- 1.1.2, 99-1.1.3-cü

maddələrinə əsasən müsadirəyə məruz qala biləcək hər hansı əmlakın müəyyən edilməsi istiqamətində səmərəli araşdırmanın aparılıb aparılmadığına, onların müsadirəsinin təmin edilməsi üçün zəruri tədbirlərin görüldü görülməməsinə diqqət yetirməli və bu məsələlər üzrə cinayət təqibi orqanlarının fəaliyyətsizliyinə xüsusi qərar çıxarmaqla öz münasibətini bildirməli, müvafiq əsaslar olduqda isə CPM-in 207.6-cı maddəsinə əsasən qeyd olunan məsələlərə dair məhkəmə baxışı zamanı müəyyən edilmiş məlumatları ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora göndərməlidirlər [1]. Beləliklə, bəhs etdiyimiz cinayətlərə dair işlər üzrə cinayət təqibində üç fərqli yanaşmanı ayırmaq olar: 1) ilkin cinayətə görə cinayət təqibinin daha əvvəl və ya paralel surətdə həyata keçirilməsi; 2) çirkli pulların yuyulması cinayətinin istintaqı zamanı ilkin cinayət üzrə mötəbər sübutların əldə olunması; 3) çirkli pulların yuyulması cinayəti ilə bağlı istintaqın aparılmasının və ya məhkəmə qərarının çıxarılmasının ilkin cinayətə görə məsuliyyətə cəlb etməkdən asılı olmayaraq həyata keçirilməsi [5, s. 302].

Cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması əməllərinə qarşı mübarizə sahəsində dövlət siyasətinin başlıca məqsədlərindən biri həm də cinayət yolu əldə olunmuş gəlirlərin müsadirə olunmasıdır. Beynəlxalq aktlarda bu məsələ, əsasən, dövlətlərin öhdəliyinə buraxılır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının “Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qeyri-qanuni dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında” Vyana Konvensiyasında (20 dekabr 1988-ci il) cinayət gəlirlərinin əldə edilməsi, saxlanması və istifadəsinə görə məsuliyyətin nəzərdə tutulub-tutulmaması məcburi norma kimi müəyyən edilməmişdir. Cinayət gəlirlərinin, cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın, habelə cinayətlərin törədilməsində istifadə olunan alət və vasitələrin müsadirə olunması üçün müvafiq orqanların kifayət qədər səlahiyyəti olmalıdır. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə görə, xüsusi müsadirə cinayət-hüquqi tədbiri qanunda sadalanan əmlakın məhkəmənin yekun qərarı ilə məcburi qaydada və əvəzsiz olaraq dövlət nəfinə alınmasıdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun yuxarıda adı qeyd olunan Qərarında düzgün olaraq göstərilmişdir ki, leqallaşdırmaya qarşı mübarizənin mahiyyətini bu vəsaitlərin və əmlakın iqtisadi fəaliyyət sferasına daxil olmasının qarşısını almaq, beləliklə də iqtisadi sferanın, maliyyə sisteminin normal fəaliyyətini, ədalətli iqtisadi rəqabət mühitini təmin etmək olduğundan, leqallaşdırma cinayəti və ya predikativ cinayətlər üzrə araşdırma yalnız şəxsin məhkum edilməsi üçün zəruri məlumatların toplanılması ilə məhdudlaşmamalı, cinayət yolu ilə əldə olunmuş pul vəsaitlərinin aşkar edilməsini, onların üzərinə həbsin qoyulmasını və yekun məhkəmə qərarı ilə (ittiham hökmü və ya cinayət təqibinə bəraətverici sayılmayan əsasla xitam verilməsi barədə qərarla) xüsusi müsadirəsini və buna xidmət edən əmlaka dair səmərəli araşdırılmanı təmin etməlidir [1].

Azərbaycan Respublikasının “Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında” 30 dekabr 2022-ci il tarixli Qanununun 1.1.1-ci maddəsinə əsasən,

cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlaka Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində təsbit edilmiş cinayətlərin törədilməsi nəticəsində birbaşa və ya dolayı yolla əldə olunmuş hər hansı pul vəsaitləri, daşınar və ya daşınmaz, maddi və ya qeyri-maddi əmlak nemətləri, o cümlədən virtual aktivlər və əmlaka mülkiyyət hüquqlarını və maraqlarını təsdiq edən hüquqi alətlər və sənədlər aiddir. Qanunun 1.1.11-ci maddəsinə görə, virtual aktiv ödəniş və ya investisiya məqsədilə mübadilə vasitəsi kimi çıxış edən və virtual aktivlər dövryyəsi sistemində mövcud olan dəyərin rəqəmsal ifadəsidir. Milli və xarici valyutanın, qiymətli kağızların, habelə törəmə maliyyə alətlərinin rəqəmsal qarşılığı virtual aktiv hesab edilmir. Maliyyə Monitoring Xidməti əməliyyatlarda cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması, terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi və ya digər cinayətlərə dair əsaslar və ya şübhələr mövcud olduqda əməliyyatın icrasının dayandırılması barədə ən qısa müddətdə, lakin 2 iş günündən gec olmayaraq əsaslandırılmış qərar qəbul edir və dərhal həmin əməliyyatı icra edən maliyyə institutuna əməliyyatın dayandırılması barədə göstəriş verir. Əməliyyatın icrasının dayandırılması barədə maliyyə monitoringi orqanı tərəfindən qəbul edilmiş qərar və müvafiq məlumat və sənədlər dərhal istintaq aidiyyəti üzrə cinayət təqibini həyata keçirən orqanlara göndərilir. Maliyyə institutu tərəfindən əməliyyatın icrasının dayandırılmasına dair müştəriyə məlumat verilməməlidir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun qeyd olunan Qərarının 29.3-cü bəndinə əsasən, leqallaşdırma cinayətinin predmetinin məbləği və bununla bağlı ittihamın həcmi, o cümlədən onun “xeyli miqdar” təşkil edib-etməməsi müəyyən edilərkən nəzərə alınmalıdır ki, cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlak mülki-hüquqi əqdlərin bağlanması yolu ilə və ya digər üsullarla çevrilərək leqallaşdırılarkən Azərbaycan Respublikasında vergi və digər məcburi ödənişlərə məruz qalmışdırsa, Vergi Məcəlləsinin 1.4 və 66-cı maddələrinin mənasına görə onların müsadirəsinə yol verilmədiyindən, bu məcburi ödənişlərin məbləği leqallaşdırma cinayəti

üzrə ittihamın həcminə daxil edilməməlidir. Cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlak mülki-hüquqi əqdlərin bağlanması və ya digər üsullarla çevrilərək leqallaşdırılarkən maliyyə xidmətləri çərçivəsində könüllü (iradəvi) ödənişlərə (məsələn, bank xidmətlərinin göstərilməsi ilə bağlı bank komissiyasına) məruz qalmışdırsa, həmin ödənişlər Vergi Məcəlləsinin 66-cı maddəsinin tələbinə əsasən müsadirənin tətbiqini istisna etmədiyindən, onların məbləği predikativ cinayətin və leqallaşdırma cinayəti üzrə ittihamın həcminə daxil edilməlidir [1].

Bəhs etdiyimiz cinayət əməlləri ilə mübarizədə dövlətlərin ekstradisiya və müsadirə əməliyyatlarının həyata keçirilməsində beynəlxalq əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi zəruridir. Beynəlxalq təşkilatların fəaliyyəti və qəbul edilən universal sənədlər sayəsində bu növ əməllər ilə mübarizədə aşağıdakı mühüm nəticələri əldə etmək mümkün olmuşdur:

- cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması cinayətinə görə məsuliyyətə cəlb etmənin sadələşdirilməsi, ilkin cinayətin sübutu olmadan, ilkin cinayətə görə məsuliyyətə cəlb edilmədən bu əmələ görə məsuliyyətə cəlb etmək imkanının olması;

- bu cinayətlərə görə sübutetmənin cinayət təqibi orqanlarının üzərinə qoyulması və beynəlxalq hüququn hamılıqla qəbul edilmiş norma və prinsiplərinə zidd olmadığı hallarda və hədlərdə sübutetmənin təqsirləndirilən şəxsin üzərinə qoyulması;

- cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın müsadirə olunması mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi;

- cinayət işləri üzrə dövlətlərarası hüquqi yardımın müvafiq infrastrukturunun formalaşdırılması [6].

Hesab edirik ki, beynəlxalq əməkdaşlıq dövlətlərin yalnız hüquq mühafizə orqanları səviyyəsində deyil, həmçinin Maliyyə Monitoring Xidmətləri səviyyəsində həyata keçirilməlidir. Əməkdaşlıq zamanı qarşılıqlı məlumat mübadilələrinin həyata keçirilməsi cinayət yolu ilə əldə edilmiş və ölkədən kənara çıxarılmış əmlakların axtarılıb tapılması, müsadirə olunması və geri qaytarılmasında mühüm rol oynaya bilər.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun “Cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın leqallaşdırılması cinayətinə dair işlər üzrə məhkəmə təcrübəsi, habelə cinayət yolu ilə əldə edildiyini bilə-bilə pul vəsaitlərini və ya digər əmlakı əldə etmə, onlara sahiblik və ya onlardan istifadə etmə, yaxud sərəncam vermə cinayətinə dair bəzi məsələlər haqqında” 20 fevral 2023-cü il tarixli 6 Nöli Qərarı / <https://supremecourt.gov.az/storage/pages/362/plenum-id-83.pdf>
2. Алиев В.М. Теоретические основы и прикладные проблемы борьбы с легализацией (отмыванием) доходов, полученных незаконным путем. Диссерт. доктор юридических наук. М., 2001, 467 с.
3. Хилюта В., Преступные доходы: социальная сущность и опасность легализации// - Минск, Банкаўскі веснік, 2008, №4. С. 47-50.
4. Янчуркин О.В. Исторические аспекты развития положений о легализации (отмывании) преступных доходов и их влияние на правоприменительную практику. Часть 1.
// Genesis: исторические исследования. 2016. № 2. С. 97-107. DOI: 10.7256/2409-868X.2016.2.17216. URL: http://e-notabene.ru/hr/article_17216.html
5. Durrieu R. Rethinking Money Laundering & Financing of Terrorism in International Law Towards a New Global Legal Order / R. Durrieu. - Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, 472 p.
6. Herlin-Karnell E.H., Ryder N. The Robustness of EU Financial Crimes Legislation: A Critical Review of the EU and UK Anti-Fraud and Money Laundering Scheme / European Business Law Review. 2017. 27 (4). 427 - 446 p.
7. Ioannides E. Fundamental Principles of EU Law Against Money Laundering / E. Ioannides. Surrey: Ashgate Publishing Limited, 2014. 187 p.

ЛЕГАЛИЗАЦИЯ ИМУЩЕСТВА, ПОЛУЧЕННОГО ПРЕСТУПНЫМ ПУТЕМ И ПРИМЕНЕНИЕ СПЕЦИАЛЬНОЙ КОНФИСКАЦИИ

ЭМИН ГАСАНОВ

Диссертант Центра Судебной Экспертизы
Министерства Юстиции

РЕЗЮМЕ

Легализация доходов, полученных незаконным путем, также позволяет скрыть первоначальную девиантную деятельность преступников и усложняет процесс уголовного преследования. Криминализация легализации имущества, полученного преступным путем, выступает одним из эффективных правовых способов борьбы с преступностью. Полное и объективное предварительное расследование по фактам легализации имущества, полученного преступным путем, способствует выявлению предикатных преступлений, являющихся источником этих деяний. Конфискация имущества, полученного преступным путем, является одной из основных целей уголовного преследования за данный вид деяний. С этой точки зрения в представленной статье рассмотрены вопросы легализации имущества, полученного преступным путем, и применения специальной конфискации во взаимосвязи друг с другом.

LEGALIZATION OF PROPERTY OBTAINED BY CRIMINAL MEANS AND APPLICATION OF SPECIAL CONFISCATION

EMIN HASANOV

Phd student, Forensic Examination Center of
the Ministry of Justice of the Republic of Azerbaijan

SUMMARY

Criminalization of the legalization of property obtained by criminal means is one of the effective legal ways to combat crime. Thus, a complete and objective preliminary investigation into the facts of legalization of property obtained by criminal means helps to identify predicate crimes that are the source of these acts. Legalization of illegally obtained income also allows to hide the original deviant activities of the criminals and complicate the process of criminal prosecution. Confiscation of property obtained by crime is one of the main goals of criminal prosecution for this type of actions. From this point of view, in the presented article, the issues of legalization of criminally acquired property and the application of special confiscation were considered in relation to each other.